

895.6

34-39

895.6

3m 39

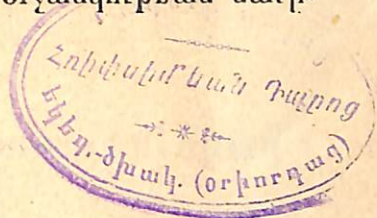
am

ԵԱՊՈՆԱԿԱՆ ՀԵՔԻԱԹՆԵՐ

- 6 NOV 2011

6

I. Ձկնորս ուրաշխան.—II. Մի սպանանիւր.
—III. Պարսէր թալով՝ մեղքը լալով.—IV.
Անառիկ ամբոց.—V. Երջանկութեան նար:

1002
5495

Թարգմանեց

ԳՐԻԳՈՐ ՇԱՀՐՈՒԴԱՂԵԱՆ

Նախկին ուսուցիչ Ներսիսեան դպրոցի

1910

Տպարան „Հերմէս“, Մաղաթեան փող. № 5.

Թ Ի Ֆ Լ Ի Զ

09.07.2013

ԲԳ.382

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿՐԹԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՆԻՍՏԵՐԱՆ

ԴՐՈՒՄ ԶԱՐԳԵԼԻ ԲԱՐԵԿԱՄ

Պ. Յակոբ Յարութիւնեան

Բաւեւն Գեւորդեան

Նուր Բարգմանչից

I. ՁԿՆՈՐՍ ՈՒՐԱՇԻՄԱՆ

Մեզնից շատ առաջ եապօնական ծովի Միդձունսէ փոքրիկ կղզու վրայ ապրում էր մի խեղճ ձկնորս իւր կնոջ ու միակ զաւակ Ուրաշիմայի հետ: Խրդճուկ խրճիթը ծովի ափին, մակոյկն ու ձկնորսական գործիները՝ կազմում էին նրա բոլոր հարստութիւնը: Երբ փոթորիկ էր լինում և անկարելի ծովը դուրս գալ, մեր ձկնորսը դառն կարօտութիւն էր քաշում ու երբեմն ուտելու բան անգամ չէր գտնում:

Եթէ նոյն իսկ խրճիթը լուսաւորելու համար լամպարի ձէթ անգամ չէին ճարում, բայց և այնպէս ծովային աստծու՝ Կայրիու-իինի պատկերի առաջի կանթեղը երբէք չէր մարում և թէկուզ էլ տան

օջախի վերջին կտոր ածուխն արդէն մոխիր էր դառած լինում, բայց և այնպէս նրանց օջախի աստծու սեղանի առաջ միշտ ծխում էր կնդրուկը: Պարիքն՝ ու նեղութիւնը ամենեւին չէին նուազեցնում ձկնորսի բարեպաշտութիւնը:

Երբ նա արդէն այնքան ծերացաւ, որ այլ ևս անկարող էր իւր զօրաւոր արհեստով ապրել, ընտանիքի յոյսն ու ապաւէնը դարձաւ նրա պատանի որդին Ուրաշիման: Եւ երկինքն էլ օրհնեց բարեպաշտ զաւակի աշխատանքը: Նրա ուսկանն էին ընկնում ամենընտիր խոշոր ձկներ ու նրա մակոյկը միշտ վերադառնում էր նաւահանգիստ ծանր բեռնով:

Բայց ահա մի անգամ, աչնան վերջին պատանի ձկնորսը սարսափելի փոթորկի բռնուեցաւ: Երեք օր, երեք գիշեր հակառակ քամին նրան ափից հեռու ու հեռու էր քշում և կատաղի փոթորիկը սպառնում էր ընկըղմել նրա մակոյկը: Ուրաշիմայի՝ ալիք-

ների դէմ մաքառելու բոլոր ջանքերն ի դուր անցան: Միայն մի յոյս էր մնում՝ — օգնութիւն ի վերուստ: Ուրաշիման ծունկ խոնարհեց մակոյկի հէնց այնտեղը, ուր տեղաւորուած էր Պայրիու-իին — ծովի իշխանի արձանը և ջերմ աղօթքներ վեր առաքեց դէպի նա, օգնութիւն խնդրելով և ապա՝ — յոգնած, ուժասպառ՝ պառկեց հանգստանալու ու քնեց խորը քնով:

Երբ նա զարթնեց՝ լուսինը ցոլանում էր հանդարտ ծովում, աստղերը խաղաղ պսպղում էին անամպ երկնքում, ուր մեղմիկ փայլով սահում էր «երկնային գետը» *): Ո՛չ մի գեփիւռ չէր շարժում հանդարտ օդում, ոչ մի շշուկ գիշերուան անդորրութեան մէջ: Դանդաղ սահում էր մակոյկը՝ հնազանդուելով հոսանքին: Ծփող ալիքը, զարնուելով մակոյկի բթին, խորտակւում էր արծաթափայլ ցայտումներով ու տարածւում

*) Այդպէս են անուանում եապօնացիք „Ծիր կաթինը“:

Թեթև արծաթադօծ օղակներով ու արծաթափայլ հովհարի պէս սաւառնում, և ճւր ընկնում էր մակոյկի ստուերը, ջուրը շողշողում էր զունատ փայլով: Ուրաշիման ոտքի ելաւ, ու դարձնելով դէմքը դէպի իւր հայրական օջախի վրայ փայլփլող աստղը՝ երիցս ծունկ խոնարհեց ու փառաբանեց աստուածներին իրան պարգևած փրկութեան համար:

Ապա երբ նա իւր շուրջը նայեց, տեսաւ, որ դէպի իւր մակոյկը լողում է մի կրիայ, իսկ կրիայի մէջքին կանգնած է մի չքնաղ օրիորդ: Մօտենալով նրան, գեղեցկուհին ասաց՝

—Ես յաւերժահարս Սէն-Նինն եմ, Բիշի ոգիների արքայի գուստրը. հայրենիքս՝—մշտադալար կղզին է, ճւր գեղեցկութիւնն ու ջահելութիւնը երբէք չեն թառամում: Եթէ դու կ'երգուես սիրելինձ անդաւաճան սիրով ու հաւատարիմ լինել, ես կ'ինդ կը դառնամ և յաւիտենական երջանկութիւնը կը լինի քո բաժինը:

Հիասթափուած, սրտատրոփ նայում էր պատանին այս հրաշալի երեւոյթին՝ իսկ երբ լսեց գեղեցկուհու խօսքերը՝ զգաց, որ արդէն սիրում է նրան իւր ոգու բոլոր զօրութեամբ:

Նա մոռացաւ և՛ ծնողներ, և՛ հայրենիք, որոնց մինչև օրս պատկանում էին նրա բոլոր մտածմունքները, բոլոր աշխարհը չքացաւ նրա համար: Նա տեսնում էր միայն հրաշալի յաւերժահարսին, ուստի և երգուեց սիրել նրան մինչև մահ: Ուստի հետևելով իւր սիրեցեալի հրաւերին, նստեց կրիայի մէջքին և կրիան թռցրեց սիրելիներին փոթորկից էլ ուժգին: Սէն-Նինը խնդրեց նրան փակել աչքերը և չը բանալ, մինչև որ ինքը չասի նրան:

* *
*

Աչքը բանալով, նա տեսաւ իւր առաջ կապուտակ ծովում գտնուող մըշտադալար կղզին: Արևի ճառագայթները

փայլում էին, թարմ մեղմիկ զեփիւոր
մատուցանում էր նրանց ծաղիկների ա-
նուշ բուրմունքը: Իսկ այնտեղ, կրդ-
ցու վրայ երևում էին ծառերը ոսկե
պտուղներով և բուրաստանները՝ երփնե-
րանգ ծաղիկներով:

Սէն-Նինն առաւ Ուրաշիմայի ձեռքը
և տարաւ այն պալատը, որի հոյակա-
պութիւնն ու փառահեղութիւնը մարդ-
կային ոչ մի լեզու նկարագրել չի կա-
րող: Գեղեցկունին խնդրեց նրան սպա-
սել զաւթի դռանը, իսկ ինքն անհետա-
ցաւ կողքի փոքրիկ դռնակով:

Իսկոյն մօտեցան եօթը գեղատեսիլ
մանուկներ արծաթադօծ հանդերձներով,
կուրծքը զարդարուած փայլուն աստղե-
րով: Նրանք շրջապատեցին Ուրաշիմային
և իրար հետ այսպէս էին խօսում՝

— Տես, տես, ահա արքայազնուհի
Րի-շի փեսացուն *):

*) Րի-շի— ուզիներ, որոնք բնակւում են յաւիտե-
նական ջահելութեան երազական աշխարհում:

Մի քանի րոպէից յետ դարձեալ
դուրս եկան եօթը մանուկներ, նոյնպէս
փառահեղ հագնուած և կրկնեցին նոյն
խօսքերը:

Մին էլ տեսնես բացուեցան պալատի
աւագ-դռները և Սէն-Նինն երեւցաւ: Նա
տարաւ իւր հետ Ուրաշիմային պալատի
մայր-դահլիճը, ուր սպասում էր նրան
ինքը՝ Րի-շի արքան: Վերջինս սիրով ող-
ջունեց նրան և երբ Սէն-Նինն յայտնեց
թագաւորին, որ Ուրաշիման է իւր սրտի
սիրած ու բնորած փեսացուն, նորից
ստիպեց նրան կրկնելու իւր տուած սի-
րոյ ու հաւատարմութեան երգումը:

Թանկագին քարերով ու մարգարիտ-
ներով զարդարուած չքեղ դահլիճում ներ-
կայ էին բոլոր պալատականները. նրանց
հրաշալի հանդերձները կարծես թէ հիւ-
սուած լինէին արևի ճառագայթներից:
Ուրաշիման երբէք, նոյն իսկ երազում
անգամ այդպիսի բան չէր տեսել:

Նա մինչև անգամ չէր էլ կարող ա-

սել թէ արդեօք իրան շրջապատող արա-
բաժները նման են սովորական մարդոց:
Նրանց արտակարգ չքնադուծիւնն ու
շրջապատող բոլոր առարկաների հրաշալի
փառահեղութիւնը բոլորովին կուրացրին
նրան և պղտորեցին նրա բանականու-
թիւնը: Նա կախարդական աշխարհումն
էր և երջանիկ՝ հրապուրուած իւր կնոջ
սիրով ու շրջապատող շքեղութեամբ, չէր
նկատում, թէ ինչպէս է սահում ժամա-
նակը. նա իսպառ մոռացել էր իւր ծնող-
ներին, հայրենիքն ու առաջուան կեանքը:

* *
*

Այդպիսով անցել էր, գոնէ նա այդ-
պէս էր կարծում, երեք տարի: Բայց
այդ ժամանակն անցնելուց յետոյ, եր-
բեմն նրան տիրում էր մի անորոշ թա-
խիծ և նա տխրում էր, թէ և ինքն էլ
չէր հասկանում տխրութեան պատճա-
ռը: Սակայն, փոքր առ փոքր, նրա երե-
ւակայութեանը հանդիսանում էին ինչ

որ անորոշ, մշուշապատ դէմքեր, որոնք
հետզհետէ պարզուելով, ներկայացնում
էին վաղեմի, այժմս մոռացուած պատ-
կերներ: Նա տեսնում էր իր առաջ ծնող-
ներին, որոնց տարիներն արդէն ծերաց-
րել էին՝ ծովափին աչքը թաց սպասե-
լով նրա վերադարձին. երբեմն տեսնում էր
նրանց՝ նստած մենակ ընտանեկան յար-
կի տակ իրենց կորուստը ողբալիս. տես-
նում էր նրանց անօգնական ու հացի
կարօտ—ուրիշի ողորմութեամբ կերա-
կրուելիս, մինչդեռ ինքը մինչև որկորը
լի էր լիութեամբ ու փառքով: Եւ տա-
րածամ գղջումը ներս սողաց նրա սիր-
տը: Երջանկութեան արևի ճառագայթն
անհետացաւ նրա դէմքից, արցունքը
մռայլեց նրա հայեացքը և ծանր հառաչը
բոպէ առ բոպէ դուրս էր վխտում նրա
կրծքից:

Ուրաշիմայի տխրութիւնը չէր կա-
րող թագնուիլ սիրող Սէն-Նինիի սրա-
տես աչերից: Ուստի սաստիկ զարմացած,

որովհետև նրա հօր թագաւորութեան մէջ բոլորովին յայտնի չէր թէ ինչ է ցաւն ու հոգսը, նա հարցրեց նրան, թէ ինչն է այդպէս մռայել նրա ճակատը:

Փոքր ինչ տատանուելուց յետոյ, Ուրաշիման խօսեց՝

«Ասում են, որ մարդուս թոյլ սիրտը կապուած է իւր հայրենիքի հետ անխղելի կապերով, որ նոյն իսկ աղուէսն անգամ չունչը տալիս դարձնում է իւր մարդ հայեացքը դէպի լեռնային ծերայերը, ուր նա առաջին անգամ աշխարհ եկաւ:

«Եւ այժմ ես ինքս էլ համոզւում եմ, որ այդ բոլորովին ճշմարիտ է: Ես կարծում եմ, որ արդէն բաւական ժամանակ է անցել այն օրից, ինչ ես թողել իմ ծնողներին և այժմ յիշելով նրանց, տիրել է ինձ մի անասելի թախիծ: Ո՛հ, թոյլ տուր ինձ, սիրելիս, զոնէ կարճ միջոցով այցելել ծնողներին, տեսնել հայրենիքս»:

Մէն-Նինն յուզուեցաւ նրա աղաչան-

քը լսելով ու արցունքն, որ ցարդ անյայտ էր նրան, ցոլաց նրա աչերում:

— Ի՛մ սէրս դէպի քեզ անփոխարինելի է, սլառասխանեց նա,— և ես մի միայն մի ցանկութիւն ունիմ՝ յաւիտեանս քեզ հետ լինելու, սիրելի Ուրաշիմա, մինչև աշխարհի վերջը:

— Միայն թէ քո մտքերն, Ուրաշիմա, խորշում են ինձնից և սաւառնում դէպի քո նախկին հայրենիքը: Քեզ համար ցաւալի է, որ դու չես բնակւում այնտեղ, բայց որ դու ինձ պէտք է մենակ թողնես ու հեռանաս, դու ամենեւին չես ավստոսում: Է՛հ, ինչ արած, դու այլ կերպ չես կարող վարուիլ, այդ է պահանջում հայրենիքի կարօտը, ապա ուրեմն, հեռացիր այստեղից:

Խօրը հառաչելով թողին նրանք պալատը և իրար ձեռք բռնած, գնացին դէպի ծովեզրը: Այստեղ նրանք սրտաշարժ հրաժեշտ տուին իրար: Ուրաշիման խոստացաւ շուտով վերադառնալ և Մէն-

Նինը տուեց նրան մի փոքրիկ արկղիկ, ասելով՝

—Ա՛ռ այս արկղիկը սիրելիս, և երբէք չ'անջատուես նրանից: Բայց երգուեցնում եմ քեզ,—եթէ դու իրաւ ուզում ես վերադառնալ ինձ մօտ, մեր մշտադալար կղզին, երբէք չը բանաս այդ արկղիկը:

Ապա աղջիկը նստեցրեց նրան կրիայի մէջքին, որը մի ժամանակ բերել էր դրանց ծովափը, հրամայեց նրան փակել աչքերը, երեսը մեղմիկ շոյեց ձեռքով և Ուրաշիման մի ակնթարթում խորը քնով քնեց:

* *

Երբ նա զարթնեց, տեսաւ իւր առաջ իւր հին մակոյկը, որ տատանւում էր ալիքների վրայ: Նա ուրախութեամբ նստեց մակոյկը, իսկ կրիան սուզուեց ծովի խորը: Քամին բարեգատեհ էր և շուտով հասցրեց նրան հայրենի ծոցը, ուր նա, լի, ուրախ ու զուարթ յոյսերով շտապեց նետուել ծովեզրը:

Բայց ցրբան մեծ էր նրա զարմանքը, ի՜նչպէս փոխուել էր ամեն բան:

Ո՛չ մի բան չէր յիշեցնում նրան այն ժամանակը, երբ վերջին անգամ թողել էր կղզին: Թէև սարերն իրենց տեղն էին կանգնած, միայն դարևոր կուսական անտառներն անհետացել էին և նրանց փոխարէն բուսել էին ծանծաղ մացառներն ու սփռւում հերկած դաշտերը: Իսկ այնտեղ, ուր առաջ ծածանւում էին տրտերը, այժմ բարձրանում էին մամուապատ հսկայ մայրիկը: Ի գո՛ւր էր փնտռում նա հայրական խրճիթը: 2էր երեւում նոյնպէս և հարևան ձկնորսների գիւղը: Ծովափին շարուել էին հոյակապ շինութիւններ, և նրա աչքին հայտնվեց մի ինչ որ անծանօթ քաղաք:

—Երե՛ք տարուայ տարուայ ժամանակները տարուայ պանդխտութիւնը, աղեկատուր մտածում էր Ուրաշիման, և ի՜նչպէս ամեն ի՜նչ փոխուել է:

Իսկ ծնողները, որոնց նա արդէն

1002
5645

Թողել էր ծեր հասակում: Այժմ նա գրեթե յոյս չունէր նրանց կենդանի տեսնելու: Հէնց այնտեղը, ուր առաջ կանգնած էր խղճուկ բամբուկի խրճիթը, ուր նա ծնուել էր, ուր նա անցուցել էր իւր պատանեկան ամենալաւ տարիները, այժմ բնակւում էին օտար մարդիկ: Եւ միայն օտար դէմքեր էին հանդիպում նրան ճանապարհին: Նա ոչ ոքի չէր ճանաչում և ոչ ոք էլ, ըստ երևութին, չէր ճանաչում նրան: Մի միայն հետաքրքիր և անվստահ — դարմացական հայեացքներ էին ուղղում նրան: Վերջապէս նա սիրտ առաւ և հարցրեց մի շատ ալեղարով ծերունու իւր ծնողների մասին:

Ալիորը զարմանքով պատասխանեց՝

— Ո՞րտեղացի ես դու, օտարական, որ հարց ու փորձ ես անում այնպիսի մարդոց մասին, որոնք այնքան հեռաւոր ժամանակներումն էին ապրում: Բայց կ'աց — այդ անունները կարծես ինձ քիչ ծանօթս գալիս են: Այո, այո, թէ և յիշո-

ղութիւնս ինձ այժմ չուտ չուտ է դաւաճանում, բայց լաւ միտս է գալիս, որ դեռ երեխայ ժամանակս շատ անգամ եմ լսել, թէ ինչպէս շատ վաղուց, հին ժամանակ, պատանի ձկնորս Ուրաշիման մի անգամ ծովն է գնացել և այլ ևս չէ վերադարձել տուն: Նա խեղդուել է փոթորկի ժամանակ, իսկ ծնողները չը կարողանալով տանել իրենց սիրելի մին ու ճար որդու դառն կորուստը, կսկծից շուտով վախճանուել են: Այդ օրից անցել է արդէն երեք հարիւր տարի: Դու ինքդ կարող ես համոզուիլ այդ բանում, կարդալով հասարակաց գերեզմանատանը նրանց տապանագիրը:

Յուսաբեկ այդ սարսափելի բօթից, խելքը կորցրած՝ Ուրաշիման խարխաբելով հազիւ հազ քայլերն ուղղեց դէպի հանգստարանը, ուր հանգչում էին նրա նախնեաց նշխարները: Այս սրբազան վայրը միակն էր գերծ մնացել ժամանակի կործանիչ ազդեցութիւնից, որով-

հետև եապօնացիք սրբութեամբ են պաշտում իրենց հանգուցեալների դամբարանները և նոյն իսկ անծանօթ հանգուցեալների շիրիմներն անգամ դարդարում են ծաղիկներով:

Հեկեկալով ընկաւ դժբախտը տապա-նաքարին, ուր դրօշմուած էին իւր սրբ-տին թանկագին անունները: Նա զեռ կասկածում էր, բայց այժմ այն բոլորը, ինչ նա առաջ կարծում էր անհաւատալի, արդէն դառն ճշմարտութիւն էր: Նրան տիրեց թախիծը: Ամէն ինչ, ամենը կորաւ: Ամէն ինչ անհետացաւ: Բայց մի՞թէ նա միայնակ այսքան սերունդներից աւելի ապրեց:

Յանկարծ նա մտաբերեց Սէն-Նինիից ստացած արկղիկը և մխիթարելով իրան կեղծ երազներով, գոչեց՝

—Ո՛հ, եթէ ես կարողանայի գտնել այստեղ մի հնար չար ոգիները վանելու, վերանորոգելու այն ամենը, ինչ որ հինն է, անհետացած՝ իմ ծննդավայր գիւղը,

մեր հին խրճիթը ու յարութիւն տալու թանկագին ծնողներին»:

Եւ մոռանալով յաւերժահարսի նախազգուշութիւնը, նա կամացուկ բարձրացրեց արկղիկի խուփը: Հէնց այդ բո-պէին այդտեղից բարձրացաւ մի թեթեւ արծաթափայլ ամպ և տահեց զէպի մըշտադալար կղզին:

Ուրաշիմային յանկարծ պատեց մահացու սարսուռ. նրա մազերը ալեո-րեցան, աչքերը մարեցան, ատամները վայր թափուեցան, խորունկ կնճիռները ակօսեցին դէմքը: Նրա մարմինը կծկուեցաւ, ձեռն ու ոտը դողում էին, շնչառութիւնը հետզհետէ թուլանում էր: Հու-տով սիրտն սկսեց բաբախել և նա տա-տանուելով, անշնչացած փարուեցաւ ծնող-ների շիրմովը:

Արկղում գտնւում էր կենսատու դեղ ու դարմանը, որը նրա տիրողին յաւի-տենական ջահիլութիւն էր պարգևում:

Եւ մինչև այսօր էլ Քանազավա քաղաքի տաճարներից մէկում, (որ գտնւում է Իէդդօ ծովածոցի մօտ, կէս ժամ հեռու Իօկազամայից դէպի հիւսիս) ցոյց են տալիս Ուրաշիմայի շիրիմը, նրա ուղկանը, յաւերժահարսի ընծայած արկղիկը և երկու թանկագին քարեր, որ բերել էր նա մշտադալար կղզուց:

Եւ ինքն, Ուրաշիման, Եապօնիայի ձկնորսական շատ զիւղերում պաշտում է ինչպէս տեղական առաքինի աստուածութիւն, որովհետև նա նոյն իսկ մշտադալար կղզու վրայ անցուցած կեանքի վայելքների ժամանակն էլ չը մոռացաւ իւր թշուառ ծնողներին ու իւր սիրելի հայրենիքը:

II. ՄԻ՛ ՍՊԱՆԱՆԵՐ:

Շատ տարիներ առաջ, Ինարէ գաւառում, եապօնական ծովի մօտ ապրում էր մի մարդ, Օկադա անունով: Այս նրա ծննդավայրը չէր: Նա ազնուական էր, երբեմն մեծ հարստութեան տէր, բայց այն ժամանակ պատահած խռովութիւնների ու ներքին խառնակութիւնների շնորհիւ, զրկուեցաւ իւր հարստութեան մեծ մասից և ստիպուեցաւ գաղթել օտար երկիր:

Օկադայի կինը մեռաւ դեռ ևս հին ծննդավայրում, բայց նրա օջախի ճրագը դարձեալ չը հանգաւ: Նրա երկու զուտորները, համեստ և գեղեցիկ օրիորդներ, կառավարում էին նրա տունը և միայն մի հոգս ունէին՝—այն է՝ սրբան կարելի է ամօրել իրենց սիրելի հօր կեանքը:

Նրանց բոլոր հոգսը միայն նա էր և ամէն մէկը նրանցից աշխատում էր գերազանցել միւսին իւր անձնուէր հոգացողութեամբ ու խնամքով՝ սիրելի հօր բարօրութեան համար:

Բայց որքան էլ սիրում ու զգուում էին զուտորներն իրենց հօրը, Օկադան քիչ էր նստում տանը: Սատարիկ սիրելով որսորդութիւնը, նա երբեմն ամբողջ օրերով հրացանն ուսին թափառում էր շրջակայ անտառներն ու ճահիճները որս գտնելու համար, մոռանալով Բուդդայի պատուէրը՝ «Մի ուզանաներ»: Այս բանը շատ էր վշտացնում խեղճ օրիորդներին: Բաւական դառն արցունքներ էին թափում նրանք, երկիւղ կրելով իրենց հօր հոգու փրկութեան համար և չէին դադարում աղերսել նրան ձեռք վերցնելու այդ մեղսալիւր զբաղմունքից: Վերջապէս նրանք կարողացան մեղմացնել նրա սիրտը և նա խոստացաւ հրաժարուել որսորդութիւնից:

Մի քանի օր, իրան, Օկադան սրտապրնդում էր և մնում էր տանը—անձնուէր զուտորները չը գիտէին, թէ ինչպէս արտայայտեն իրանց ուրախութիւնն ու երախտագիտութիւնը: Բայց Օկադայի բարի գիտաւորութիւնները շատ անհիմն էին: Մի առաւօտ նրան այցելեց նրա մի հարեանը, նոյնպէս որսի սիրահար մի անձն, ինչպէս որ մեր Օկադան էր և յայտնեց, որ ծովափին, ճահիճների մօտ երևացել են երկու սպիտակ արագիլ: Այս համբաւն առնելով, Օկադայի որսորդական սիրտն այլ ևս չը համբերեց, փորձանքը սաստիկ մեծ էր և նա որոշեց մի անգամ էլ զուարճանալու որսորդութեամբ: Բայց որպէս զի չը վշտացնէր զուտորներին և ազատուէր նրանց աղերսանքներից, նա խնդրեց հարեանին գաղտնի պահել իրանց այդ գիտաւորութիւնը:

Վասկածի ոչ մի տեղիք չը տալու համար, նա այդ օրը քնեց սովորական ժամին: Բայց երբ, իւր կարծիքով, օրի-

որդներն արդէն ննջում էին, նա հանդարտ վերկացաւ, առաւ իւր որսորդական զէնքերը և զաղտուկ դուրս եկաւ տանից։ Սակայն նրա նախազգուշութիւնը չը հասաւ նպատակին։ Հարկան որսորդի այցելութիւնն արդէն օրիորդների սրտում կասկած էր յարուցել։ Նրանք սկսեցին հետևիլ հօրը և համոզուեցին, որ իրանց ենթադրութիւնը ճիշտ էր։

Սաստիկ վշտացած, մեծ քոյրն ասաց փոքրին՝

—Ամեն ինչ կորաւ։ Հայրս մոռացաւ իւր խոստումը և իւր այս ճակատագրական թուլութեամբ, բոլորովին կը կորցնի իւր հոգին։ Ի՞նչ անենք ուրեմն։ Իմ կարծիքով, միայն մի բան է մնում մեզ. մեզնից մէկը պէտք է զոհի իւր անձը։ Գիշերը մութն է և բարեպատեհ զիտաւորութիւնս իրագործելու համար։ Ես կը փաթաթուիմ սպիտակ սաւանով և կերթամ նաւահանգիստը, այնտեղ, ուր կարծում եմ, որ արագիւնները պէտք է լինին։ Գու-

ցէ հայրս մթութեան մէջ ինձ արագիւի տեղ ընդունի և սպանի։ Երբ նա իւր սխալը տեսնի, այնուհետև էլ անկարող կը լինի սպանելու անմեղ արարածներին։ Իսկ դու, սիրելի քոյրիկ, աշխատիր եռապատիկ գործովովդ ու սիրով մոռացնել տալու նրան իւր կրած կորուստը։

Այսպէս էր խօսում անձնուէր օրիորդը և աղի արցունքը թափում էին նրա աչերից։ Նա իւր կորուստը չէր ոգբում, այլ ցաւում էր հօր մասին, թէ ինչպէս պիտի վշտանայ նա երբ տեսնի, որ իւր աղջկայ մահուան պատճառն է եղել և այդ ակամայ յանցանքը երբէք չի ներիլ իրան։ Բայց կրտսեր քոյրը չէր կամենում յետ մնալ անդրանիկ բրոջից։

—Ո՛չ, սիրելի քոյրիկս, ո՛չ, ասում էր նա, դու չը պէտք է մեռնես, հեկեկում էր նա աղերսագին։ Հայրս արու գտնակ չունի և դու, որպէս անդրանիկը, սլաւտաւոր ես մարդու գնալ և առիթ չը տալ մեր օջախի ճրագը մարելու։ Իսկ

ինձ, որպէս կրտսերի, թոյլ տուր մեռնել հօրս փրկութեան համար:

Այսպէս երկար վիճում էին մեռնելու իրաւունքի համար և քոյրերից ոչ մինը չէր ուզում զիջանիլ միւսին: Վերջապէս անդրանիկը, տեսնելով որ խօսքով չի կարողանում համոզել քրոջը, առաւ սպիտակ սաւանը և դուրս ելաւ տանից: Բայց կրտսերն էլ անձնուիրութեամբ չէր կամենում քրոջից յետ մնալ: Փաթաթուած բոլորովին սպիտակ սաւանում, աննկատելի կերպով հետեւեց նրան զէպի ծովեզրը և թագնուեց մօտիկ եղեգնուտի մէջ:

Մինչդեռ Սկազան թափառում էր ծովեզրի եղեգնուտների ու ճահիճների մէջ և սպասում իւր որսին, մին էլ յանկարծ նա նկատեց մի ինչ որ սպիտակ պատկեր, որ երևում էր թփերի մէջ: Առանց ժամանակ կորցնելու, նա նշանեց երեակայական սպիտակ թռչունին: Ալեգարդ փորձուած որսորդի նշանը կտրուկ էր և ուղղակի հասաւ նպատակին:

Սկազան խոցեց իւր հարազատ դրստեր սիրտը: Կրտսերը շտապեց սփռնելու մեռնող քրոջը և Սկազան շատ զարմացաւ, որ երկրորդ արագիլը հրացանի ձայնից չը թռաւ, այլ մնում է իւր շնչասպառ ընկերոջը փարուած: Արագութեամբ լցրեց նա հրացանը և տեղն ու տեղը մահացրեց երկրորդ դստերը:

Այնուհետեւ երջանիկ որսորդը շտապեց իւր որսին՝ բայց ո՛հ սարսափ: Արագիլների փոխարէն նա տեսաւ իւր հարազատ՝ մեռանող դուստրներին: Ո՛վ կարող է նկարագրել թշուառ հօր յուսահատութիւնը:

Թոյլ, հազիւ լսելի ձայնով մեռանող օրիորդները աղերսում էին դժբաղդ հօրը ընդունելու իրանց մահը որպէս փրկանք աստուծու պատուիրանը չը կատարելու համար և երգուելու՝ այլ ևս երբէք չը զանց առնելու այն: Եւ երբ թշուառն երգմամբ խոստացաւ կատարել նրանց

կամբը, երկուսն էլ ուրախ ժպիտով հողին աւանդեցին:

Այն օրուանից Օկադան բոլորովին վերածնունեցաւ: Բայց աւաղ, անցածն արդէն անցել էր և անկարելի էր վերադարձնել: «Երբէք վայր ընկնող տերեւը չի վերադառնում իւր ոստին»: «Ո՛չ մի ափսոսանք, ո՛չ մի զղջումն չի վերադարձնիլ անցեալը» *):

Օկադան տարաւ տխուր բեռը իւր յաւիտենական անտէրացած տունը: Մօտիկ անտառում նա խարոյկ չինեց և այրեց իւր երկու սիրասուն գոլատրների դիակները, նրանց աճիւնը թաղեց դամբանի մէջ ու վրան երկու մահարձան կանգնեց: Իսկ ինքն ածիլեց գլուխը և դարձաւ միայնակեաց ճգնաւոր:

Ժողովրդական համբաւը չը մոռացաւ անձնուէր, ազնուասիրտ օրիորդներին և մինչև այսօր էլ փառաբանում է նրանց հերոսական անձնուիրութիւնն ու յիշատակը:

*) Եապօնական առածներ:

III.

ՊԱՐՏՔԸ ՏԱԼՈՎ, ՄԵՂՔԸ ԼԱԼՈՎ

Երիտօ բաղաբի Տէրամակի փողոցում ապրում էին երկու հարեան, որոնց խանութները իրար մօտ էին: Մէկը շատ հարուստ վաճառական էր, բայց սաստիկ ժլատ, այն ժլատ հարուստներից մէկը, որոնց համար առածն ասում է, թէ նրանք «Յօժարութեամբ կը կերակրուէին գետի քարերով», եթէ այդպիսով կարողանային պահպանել իրենց կեանքը: Միւսը ձուկն էր ծախում և ամբողջ նահանգում գովուած էր իւր «լաւ ձուկը պատրաստելու» համար: Այդ էր պատճառը, որ նրա խանութը միշտ լիքն էր լինում գնողներով և վաղ առաւօտից սկսած մինչև ուշ գիշեր նա աղ էր զնում կտրտած ձուկը, շարում էր

բամբուռի շշերի վրայ կամ թաւայում տապակում էր ձուկը եւ եկած իւղի մէջ, վրան էլ ցանում իւր հնարած համեմունքը:

Հարուստ ժլատը սիրում էր ամեն բանից օգուտ քաղել:

—Մի՞թէ ես չը պէտք է օգտուեմ այդպիսի անուշ հարեանութեամբ, մտածում էր նա: Եւ որովհետեւ ժլատութիւնը հնարագէտ է լինում, ուստի մեր ժլատն էլ շուտով դրա հնարը գտաւ:

Ճաշի ժամանակ ժլատը գնաց հարեանի խանութը իւր բաժին բրինձը ձեռին, իբր թէ բարեկամական զրոյց անելու համար, նստեց ճայթճայթօղ թաւայի կողքին և երբ ուտում էր իւր եփած բրինձը, այդ միջոցին ազահութեամբ լափում էր նա և տապակած ձկան բուրմունքը: Ո՛հ, այդ ինչ հիանալի էր: Եւ ի՜նչ հրաշալի հնար էր գտել նա համեմելու իւր աղքատիկ ճաշը: Եւ երբ բրինձն արդէն կերուած էր և քաղցն սնցած,

արդեօք նոյնը չէր հարուստ ժլատի համար՝ նա ձուկն էր կերել թէ միայն նրա բուրմունքը վայելել, քանի որ այս բաւականութիւնը ձրի էր ստացել և ոչինչ չէր վճարել:

Այս խաղը նա կրկնում էր ամեն օր և փոքր առ փոքր տապակած ձկան բուրմունքը դարձաւ նրա համար կերակրի անհրաժեշտ համեմունք: Վերջապէս ձկնափաճառը գլխի ընկաւ:

—Ա՛յ լա՛ւ բան, մտածում էր նա: Հարեւանա կամենում է ճաշի համար ձրի համեմունք ունենալ: Այդ անկարելի է, մեզանում ձրի ոչինչ չեն տալիս:

Եւ նա կազմեց մի հաշիւ, թէ քանի ամիս և օրքան գումար արժէ հարեանի բիթը ամեն օր ձկնով կերակրելը:

Հաշիւը ձեռին նա մտաւ հարեանի խանութը և լուռ յանձնեց նրան: Նա ուրախ ժպտալով վերցրեց հաշիւը և սկսեց կարգալ: Ապա ժպտալով պատուիրեց կնոջը բերել դրամարկղը: Կինը կա-

տարեց հրամանը: Վաճառականը հանեց արկղից մի բուռը ոսկի ու արժաթէ գրամներ, ածեց սկուտղի վրայ ու սկսեց այնպէս թափահարել, որ փողերն սկսեցին զնգզնգալ: Մի քանի րոպէ այսպէս շարունակելով, նա հովհարը զիսկընց հաշուին, զլուխ խոնարհեց ու ասաց՝

— Էհ, կարծես այժմ իրար այլ ևս ոչինչ պարտ չենք:

— Ի՞նչպէս թէ պարտ չէք, գոռաց զարմացած ձկնավաճառը: Դուք հրաժարու՞մ էք վճարելուց:

— Ամենևին, պատասխանեց ժլատը, դուք վճար էիք պահանջում ձեր օձաձկան բուրմունքի համար և ես այդ վճարեցի ձեզ իմ փողերի զնգզնգոցով: «Պարտքը տալով, — մեղքը լալով» ասում է առածը: Այդպէս ուրեմն, սիրելի հարևանս, մեր հաշիւը վերջացած է:

* *
*

Սրանք վերջին խօսքերն էին, որով հարևաններն փոխանակեցին իրար իրանց կեանքում: Ձկնավաճառն հասկացաւ, որ ժլատը խորամանկութեամբ գերազանցեց իրան և մխիթարում էր միայն նրանով, որ նա այժմ զրկուած էր իւր սովորական համեմունքից, բայց բանից դուրս եկաւ, որ նա այդտեղ էլ սխալուել էր:

Արդէն միւս օրը հարևանի խանութից զալիս էր աղած ձկան սաստիկ հոտ: Երկրորդ և երրորդ օրը նոյնպէս:

— Ա՛յ բեզ տրաքոց, մտածեց ձկնավաճառը: Հարևանս ինչպէս երևում է, քսակի բերանը բաց է արել և այժմ ձուկն ուրիշից է առնում:

Բայց, դու ընթերցող, չը կարծես խնդրեմ, որ ժլատը սկսել էր շռայլել փողերը և ամեն օր թոյլ էր տալիս իրան թանգ ճաշ պատրաստել: Ո՛չ, նա առաջուան պէս բաւականանում էր բրնձէ փլաւով: Իսկ կասէք դուք ինձ, ապա ձկան հոտը ո՞րտեղից էր: Ահա թէ որտեղից:

Նա ուղղակի վերցրել էր փողոցում վայր ընկած կամբալա ձկան գլուխը և ճաշի ժամանակ դնում էր այն թաւայի վրայ: Բայց ումը յայտնի չէ, թէ ի՞նչ հիանալի է բուրում այգալիսի ձկան ոսկրը այրուելիս: Այգալիսի հոտից նոյն իոկ կատուններն էլ, որոնք այնքան սիրում են ձկան հոտը, գազրելով փախուստ են տալիս, որքան ուժ ունին:

Բայց որովհետեւ մեր բարեկամը տընտես մարդ էր, ուստի և ձկան ոսկրը ծառայում էր նրան երկար ժամանակ: Բաւական էր միայն ամեն անգամ պահել այդ ոսկրը չիկացած թաւայի վրայ և ճաշն այնպէս էր համեմում, որ գրանից աւելի լաւն էլ չէր հարկաւոր դրան:

IV. ԱՆԱՌԻԿ ԱՄՐՈՑ.

Մի գեղեցիկ առաւօտ Իեղօյի ծովածոցում պատահեցան իրար Բրասն ու Բաշինկան *):

Չուկր նկատելով խխունջին ակամայ նախանձեց՝

—Այ թէ իրաւ ո՞վ է լաւ ապրում այս աշխարհում, մտածեց նա: Մի հասարակ խխունջ, բայց ի՞նչ ամուր, ապահով բնակարան ունի: Կարծես ամբողջ լինի, չըջապատած ամուր պարիսպներով ու խրամատներով և վտանգի ժամանակ նոյն իսկ ստորերկրեայ կամուրջով:

*) Բրասն եապօնացւոց ամենաթանկագին ձուկն է: Առանց նրան ոչ մի հացկերոյթ գլուխ չի գար:—Բաշինկան—խխունջը շատ էժան է գնահատուում: Նա հասարակ ժողովրդի կերակուրն է և տապալուում է իւր սեպհական խեցիքում:

եւ սովորական բարեր տալուց յետոյ բրասը խօսեց՝

— Ինչո՞ւ այդպէս վաղ էք զարթել այսօր: Իրաւ ձեզ վրայ նայողն ակամայ նախանձում է ձեզ: Ո՛չ որ չի էլ կարող մերձենալ ձեզ: Բաւական է, որ փակուէք ձեր տան մէջ, իսկ այնուհետեւ ձեր շուրջը ինչ տեսակ փոթորիկներ կամենան, թող բարձրանան, ձեզ այդ փոյթ չէ, ձեզ չեն կարող վնասիլ:

Այս խօսքերը շատ շոյեցին խխունջի ինքնասիրութիւնն և նա անկեղծ համեստութեամբ ասաց՝

— Իրաւի, զուր շատ ողորմած էք դէպի ինձ: Ա՛յն, ինչ որ ձեզ հաճելի է իմ տունն անուանելու, իսկապէս մի հասարակ խրճիթ է: Սակայն ես բոլորովին գոհ եմ իմ վիճակից: Ի հարկ է, ես միայն մի թոյլ, խեղճ արարած եմ, բայց երբ ես փակում եմ դռները, ինձ բոլորովին ապահով եմ զգում: Ուղիղն ասած, ես սաստիկ խղճում եմ նրանց, որոնք

չունին իրանց սեպհական տունը և թափառում են աշխարհումս անպաշտպան, փախուստ տալով ամեն մի բռնի սպառնող վտանգից: Ես իմ ապրուստս ոչ որի հետ չէի կամենալ փոխիլ:

Հազիւ թէ այս խօսքերն ասաց, որ թափանցիկ կապուտակ ալիքը մթնազնեց խօսակիցների գլխին. արագ սաւառնող ձկնորտական նաւակը ամպի պէս հասաւ և նրա հետ միասին թեթեւ ծփանքով տարածուեցաւ ուռկանը:

Բրասն արագութեամբ փախուստ տուեց երկիւղից, ցրուեցան բոլոր մանր ձկները, որոնք ախորժանօք լսում էին բազցը զրոյցը: Իսկ խխունջը փակուեցաւ իւր խեցիում և ամուր փակեց խուփը:

— Թո՛ղ այժմ բռնի ինձ, ո՛վ կարող է, ծաղրելով ասաց նա և մինչև անգամ նազ անելով ճամկոտուեցաւ իւր բնում: Իսկ խեղճ բրասին երեւի բռնեցին: Ի՛նչ արած, հա՛խն էր սյդ պարծենկոտին: Այս անտուն ժողովուրդը ափսոսարու ար-

ժանի չէ: Հետտիր տանդ և ազնիւ աշխատանքով կերակրիւք քեզ», անսխալ կանոնը:

Եւ նա նորից աչք ածեց, որ տեսնի, արդեօք լաւ է փակել խեցիի դռնակը թէ ոչ և ապա փուռեցաւ ու քնեց քաղցր, անուշ քնով:

Ասլան նա դարձնեց, զգուշութեամբ բացեց դռնակը և ճեղքից նայեց: Բայց ճրջան մեծ եղաւ նրա դարմանքն ու վախը, երբ փոխանակ ծովի թարմացուցիչ ցօղի, նա զգաց իրան շրջապատած երկրի չոր օդով և տեսաւ իրան ամեն տեսակ ձկների զէպի մէջ՝ ուր լիքն էին կրաքներ, ոստեռներ, ծովային խխունջներ և ուրիշ խեցիներ: Այն, նա զրուած էր ձկնավաճառի դառակի վրայ և նրա տան ճակատին կպած էր թերթիկ, վրան նշանակած նրա չնչին գինը—խանութներում եղած ապրանքների գներից ամենաչնչինը:

Յաճախորդները շարունակ գնում գալիս էին, բայց բաշինկի վրայ ոչ ոք ուչք

չէր դարձնում: Ի վերջոյ, երկար խօսք ու զրուցից յետոյ, խխունջը գնեց հիւսնի կինը, որը դրանից աւելի լաւ կերակուր գնելու միջոց չունէր: Գալով տուն, նա դրեց իւր գնածը թաւի մէջ, տապակեց նրան իւր սեպհական ջրում, իւր սեպհական սնակում և ապա անուշ արաւ մեծ ախորժակով:

Այդպէս ուրեմն անառիկ ամրոցը, որի մէջ խխունջն իրան այնքան ապահով էր զգում և որի միջից նա այնպէս արհամարհանքով էր նայում անտունների վրայ, առաջ ծառայում էր չքուոր մարդոց համար իբրեւ անօթ ու աման, յետոյ որպէս անպէտք բան դուրս նետուեցաւ աղբակոյտը, ապա այրեցին, կիր ստացան, որը հարկաւոր եղաւ մի նոր տուն սուաղելու համար, որ կառուցել էր մի հարուստ վաճառական:

Ո՛վ գիտէ, արդեօք խխունջի ոգին չը բնակուեցաւ նոյնպէս այդ նոր տանտիրոջ սրտում:

V. ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ՆԱԻԸ:

.....

Ամեն ժողովուրդ Նոր-Տարուայ գալուստը մի առանձին, չքեղ հանդիսով է տօնում: Ամենքն ուրախ են Նոր-Տարուն — ամենքը նրանից կարծես թէ մի լաւ բան են սպասում:

Մանաւանդ խնդութեամբ են հանդիպում Նոր-Տարուն Դայի-Նիպոստում, Արեւծագի օրհնաբանեալ երկրում: 2⁵ որ Նոր-Տարու զիշերը, ինչպէս ամենքին յայտնի է, Եապօնիայի ամերին մօտենում է Տակարա-Բունէ կախարդական նաւը, որը ղեկավարում են երջանկութեան եօթն աստուածները, օժտուած եօթը հրաշալիքներով և այն բոլոր թան-

*) Այդպէս են անուանում Եապօնացիք իրանց երկիրը:

կագին իրերով, որոնց այնքան ծարաւի են մարդկային սրտերը:

Այդ հրաշալիքները բերել է մի ժամանակ Մօմօ-Տարօն Սատանի կզգուց, որը գտնուում է հեռու, շատ հեռու, անսահման ովկիանոսի մէջ և ուր բնակուում են Օնիի նենգաւոր ու խարդախ ոգիները եզան պոզերով, ծուռը զլխով, սուր ժանիքներով, զգուելի բերանով և ձեռքի ու ոտքի վրայ ունեցած առիւծի շանգերով:

Դեռ ևս շատ հին ժամանակներում այդ ոգիները խուժեցին Արեւծագի երկիրը և յափշտակեցին շատ մարդիկ, որոնց ողջ-ողջ լափում էին: Կղզիի մէջ տեղը գտնուում էր այլանդակ հսկայ՝ իշխան Օնիի անառիկ ամրոցը: Այստեղ թագնուում էին զանազան հրաշալիքներ՝ յարդեայ անտեսանելի զլխարկը և յարդեայ վերարկուն, որը նոյնպիսի յաւկուլթիւններ ունէր: Փիրուզի երկու փայլուն գնդեր, որոնք կառավարում են

մագրն թացութիւնն ու տեղատուութիւնը
և վերջապէս եօթը թանկագին զանձ՝ որ
անուանուամ են շիպ պօ՝ բիւրեղակը՝—
ոսկու և արծաթի թանկագին մետաղնե-
րով, սաթը, սագափը, զմրուխտը, արե-
ւակն, վարդագոյն մարջանները և թան-
կագին մարգարիտներ:

Այն անձն, որն որ գտաւ այլ զան-
ձերը՝ Մօմօ-Տարօն, երջանկութեան սի-
րելի զաւակն էր, այն մարդկանցից մէ-
կը, որոնց ամեն բան յաջողուամ է և
որոնք ամեն տեղ ընդունուած են: Նոյն
իսկ նրա ծնունդը հրաշալի էր: Ահա թէ
ինչ են պատմում նրա մասին բարի
մարդիկ:

Մեզնից շատ առաջ, թէ երբ, ճիշտը
գժուար է ասել, ապրում էր մի ծերունի
փայտահատ իւր պառաւ կնոջ հետ:
Դրանք իրար հետ շատ սիրով էին ապ-
րում, բայց իրանց գժբաղտ ու անտէր
էին համարում, որ զաւակ չունէին:

Մի անգամ երբ մարդն անտառումն

էր, կինը գնաց գետը լուացք անելու:
Յանկարծ նա ջրի երեսին մի մեծ դեղձ
տեսաւ, երկու տերև վրան, որին հո-
սանքը նրա մօտ էր քշում: Իսկոյն նա
բռնեց պտուղը և խնամքով դրեց այն
կողովում, որ զրանով հիւրասիրի իւր
մարդուն: Իրիկնահացից յետոյ երբ նա
առաւ դանակը և սկսեց երկու հաւասար
կէս անել դեղձը, տեսաւ որ կորիզի փո-
խարէն ժպտում է մի պտալիկ, սիրունիկ
մանկիկ: Վարդ էք երեւակայել ալեւորների
բերկրութիւնը: Նրանք պտալիկի անունը
դրին Մօմօ-Տարօ, որ նշանակում է
«Դեղձի-մանուկ», և սկսեցին փայ-
փայել նրան, որպէս վայել էր ամենա-
գորովալի ծնողներին:

Եւ նրանց խնամքն ի գուր չը չռալուե-
ցաւ: Ո՛րքան էլ պտալիկ էր Մօմօ—
Տարօն, բայց և այնպէս իւր հասակից
վեր անսովոր ոյժ ունէր և ով օրերով է
մեծանում, նա ժամերով էր մեծանում և
մինչդեռ դրա հասակի մանուկները հա-

զիւ նստել են կարողանում, նա արդէն ամուր ոտի էր ելել և մօրը մեծ ամանով ջուր էր տալիս, այն ամանով, որը մայրն էլ հաղիւ էր կարողանում բարձրացնել: Իսկ երբ ծերունին վերադառնում էր անտառից բեռան տակին տընքալիս, մանուկն իսկոյն առաջ էր գնում, առնում էր նրա ձեռքից կացինն ու ցախի կապոցը և տանում խրճիթն այնպիսի արագութեամբ, կարծես թէ սրանք մանկական խաղալիքներ լինէին: Եւ ինչով որ կարող էր, նա օգնում էր ծնողներին և նրանց փոխարէն կատարում նրանց ծանր աշխատանքը: Այդպէս մեծացաւ նա, ի մեծ բերկրութիւն իւր ծնողների, որպէս մի վայելչակազմ, յաղթանդամ ու շնորհալի պատանի: Մարմնամարզական մրցութիւնների ու խաղերի մէջ մրցակիցը չունէր, ոչ ոքից չէր վախենում, ոչ մարդկանցից, ոչ էլ շար ոգիներից: Մի և նոյն ժամանակ նա բարի էր և գթասիրտ, չէր վիրաւորում

ամենաչնչին արարածներին անգամ: Այդ պատճառով էլ ամենքը նրան սիրում էին, և նոյն իսկ կենդանիներն անգամ նրանից չէին վախենում, այլ սիրով հնազանդում էին նրան: Այս բանն հէնց շատ հարկաւոր եղաւ նրան ապագայում, ինչպէս որ այժմ կը տեսնենք:

Մօմօ-Տարօն շատ անգամ էր լսել հէքիաթներ Սատանի կղզու վրա բնակուող Օնիի-ոգիների և այնտեղ թագնուած հրաշալի գանձի մասին: Այս հէքիաթները վառեցին նրա եռանդն ու արիութիւնը և նա մտքումը դրեց անպատճառ տիրանալ այդ գանձին և այդպիսով փոխարինել ծնողների բոլոր ինամքն ու հոգացողութիւնը:

Բարի ծերունիներն, ի հարկ է, չէին ուզում լսել անգամ այդ մասին:

— Ի՜նչ հարկաւոր է մեզ հարստութիւնը, ասում էին նրանք: Մենք երջանիկ ենք նրանով, որ բեզ պէս զաւակ

ունինք և ոչ մի բան չի փոխարինիլ քո մեզնից անջատուելու թախիծը:

Սակայն Մօմօ-Տարօն այնպէս եռանդազին աղերսում էր նրանց թոյլ տալու ճանապարհորդել, որ քարեսիրտ ծերունիները վերջապէս համաձայնեցին թոյլ տալու: Մայրը ճանապարհի համար բրնձի գաթաներ պատրաստեց, դարսեց բամբուկի կոզովում և Մօմօ-Տարօն պանդրխտութեան գաւազանը ձեռն արած, ճանապարհ բնկաւ:

Դեռ չէր հեռացել նա գիւղից, որ նրան մօտեցաւ մի անծանօթ շուն և ուրախ ուրախ պոչը խաղացնելով, ասաց՝

— Ինձ էլ հետդ տանես, Մօմօ-Տարօ: Ես հաւատարմութեամբ կը ծառայեմ քեզ և հաւանական է, որ պէտք կը դամ քեզ պանդխտութեանդ ժամանակ: Միայն թէ դեռ մի քո համեղ գաթաներիդ համբ տեսնեմ:

— Ամենայն սիրով, ասաց Մօմօ-Տարօն և իսկոյն կատարեց նրա խնդիրը: Զունն

ախորժակով կերաւ գաթաները և ուրախ ուրախ թուչկոտալով հետեց Մօմօ-Տարօյին:

Մի փոքր անցնելով հանդիպեց նրանց կապիկը: Նա էլ գաթաներ խնդրեց և փոխարէնն առաջարկեց իւր ծառայութիւնը:

Մօմօ-Տարօն հիւրասիրեց նա և կապիկին: Ապա շուտով միացաւ նրանց բաղէն և նոյն պայմանով խոստացաւ իւր օգնութիւնը չար Օնիի հետ կուուելիս:

Վերջապէս Մօմօ-Տարօն իւր աւագանիով հասաւ ծովափը: Այնտեղ չէր երևում ոչ մի մակոյկ և միայն երկար որոնելուց յետոյ, Մօմօ-Տարօն նկատեց հեռում սիւնից կապած մի մակոյկ, բայց ինչպէս հասնէր մակոյկին: Եւ կապիկն իսկոյն դրա հնարն էլ գտաւ:

— Դու հօ լողալ գիտես, ասաց նա շանը, ահա դու ընկիր ջուրը, իսկ ես կը նստեմ մէջքիդ և երկուսով կը քաշ տանք մակոյկը:

Ասելն ու անելը մէկ եղաւ: Զունը

կապիկն առնելով մէջքը, հասաւ ամբար-
Այստեղ կոպիկը յետ արտւ մակոյկը,
պարանը տուեց շան բերանը և սա ու-
րախ ուրախ բաշ տուեց մակոյկը դէպի
տիր: Ապա Մօմօ-Տարօն, շունն ու կա-
պիկը նստեցին մակոյկը, իսկ բազէն
ուռաջ թռաւ տեղեկութիւններ հաւաքելու:

Հասնելով Սատանի կղզուն և բազէի
խորհրդով մակոյկը մի ապահով տեղ
թաղցնելով, Մօմօ-Տարօն իսկոյն ուղե-
ւորուեցաւ դէպի ամրոցը, ուր բնակուում
էր հսկայ—Օնին: Իւր երկաթէ գաւազա-
նով Մօմօ-Տարօն խորտակեց դռները և
բարձրաճիշ աղաղակելով, որին ձայնակ-
ցում էին շան հաչոցը, կապկի ոռնալը
և բազէի սուլոցը, ներս խուժեց ամրոցի
ներքին դահլիճները: Այս խլացնող ձայ-
ներից սարսափած՝ Օնի ոգիները ցիր ու
ցան եղան: Նոյն իսկ հսկայ—Օնին
բրնձէ գինուց արբած, զարթնեց և կա-
տաղաբար վեր թռաւ տեղից: Մօմօ-
Տարօյին տեսնելով, նա զայրացած գո-

ռաց և բացեց իւր ահուիլի բերանը, որ
լափէր խիզախ պատանուին, բայց այդ
այնքան էլ հեշտ չէր: Իսկոյն յետեից
շունը յարձակուեցաւ և ժանիքները ցցեց
նրա ազդրի մէջ, կապիկը ցատկեց նրա
ուսերին և ձեռքով աչքերը ծածկեց. բա-
զէն էլ ուղղակի թռաւ երեսին և բոլորովին
խլացրեց նրան թևերի թափահարելով:

Մօմօ-Տարօն նոյնպէս քնած չէր
և այնպէս էր աշխատում իւր գաւազա-
նով, որ հրէշը ցաւից, կսկծից ծունկ չո-
ղեց նրա առաջ և սկսեց աղերսել խնա-
յել նրա կեանքը, խոստանալով յանձնել
նրան իւր բոլոր գանձերը:

Մինչ այս, մինչ այդ ցիր ու ցան
եղած ոգիները լսելով իրանց տիրոջ ճիշ
ու աղաղակը, կամենում էին օգնութեան
գալ, բայց բազէն նախազգալով այդ կանգ-
նել էր դռան շէմքին և ամեն ներս մտ-
նողին կոտորահարելով, աչքը հանում էր
և այսպիսով կուրացած Օնի-ոգիներն
էլ ստիպուած էին հնազանդուիլ: Ապա

իրանց իշխանի հրամանով նրանք ստիպուած եղան բերել իրանց գանձերը և տեղաւորել այն մեծ նաւի վրա, որով յաղթական Մօմօ-Տարօն իւր հաւատարիմ բարեկամների հետ միասին պէտք է տուն վերադառնար:

Այն ինչ խեղճ ալիւրները տխրութեամբ անց էին կացնում իրանց օրերը, սպասելով իրենց սիրելիին և անդադար յանդիմանում էին իրար, որ զիջան նրա աղերսանքին ու թոյլ տուին այդ վտանգաւոր ճանապարհորդութիւնը ձեռնարկելու: Նրանք իրանց օրերը զրեթէ անց էին կացնում ծովափին, ուր մինչև անգամ շինել էին իրանց համար բամբուկէ խրճիթ, որ հնար ունենան աւելի շուտ տեղեկանալու կորած որդու մասին:

Բայց ահա մի անգամ, երբ նրանք ըստ սովորականին նստած էին ծովափին և աչքը ջուր կտրած հեռուն էին նայում, հորիզոնում երևեցաւ մի հրաշալի նաւ և երբ նա մօտեցաւ ափը, ալիւր-

ները ի մեծ, աննկարագրելի բերկրանս իրանց, տախտակամածի վրայ տեսան, աւտոզ, զուարթ և անվնաս Մօմօ-Տարօնին, որը յաղթական կերպով մատնանիչ էր անում բերած անթիւ գանձերի վրայ:

Սակայն ծերունիներին քիչ էր զրաւում այդ: Նաւի վրայ գտնուող գանձերից նրանց համար ամենաթանկագինը իրենց սիրելի զաւակ, ինքը պատանի Մօմօ-Տարօն էր, որին կրկին տեսնելու յոյսն արդէն կորցրել էին ծնողները:

Այսպիսով Մօմօ-Տարօն կատարեց իւր վաղեմի նուիրական փափագը՝ տեսնել իւր ծնողներին ուրախ, հարուստ ու բաղաւոր: Նա չը մոռացաւ և առատ պարգևատրեց իւր հաւատարիմ բարեկամներին՝ շանը, կապիկին ու բազէին, հարստացրեց հարկաններին, իսկ ինքն էլ մի փոքր ժամանակից՝ պսակուեցաւ մի գեղեցիկ իշխանուհու հետ:

Եւ ահա այն եօթը թանկագին գան-
 ձերը, որոնց Մօմօ Տարօն ուրիշ հարըս-
 տութիւնների հետ միասին զուրս բերեց
 Սատանու կղզուց, կազմում են այն թան-
 կագին գանձի մի մասը, որով ամեն Հին
 Տարուայ վերջին գիշերը հասնում է Եա-
 պօնիայի ամերին բեռնաւորուած կա-
 խարդական նաւը: Այս նաւից իջնում են
 երջանկութեան եօթն աստուածները՝—
 իրանց շնորհալի պարգևներով, որոնք են՝
 «Երկար կեանք», «Հալալ բրտին-
 քով վաստակած ապրուստ», «Իւր
 վիճակից գոհ մնալը», «Պատկա-
 ոելի հասակի փորձառութիւնն ու
 գիտութիւնը», և որ նրանք բաշխում
 են մահկանացուներիս ամէն մէկին իւր
 պանկացածի համեմատ:

Եւ ահա թէ ի՜նչու այդպիսի բերկ-
 րալիր յոյսերով են հանդիպում Նոր-Տա-
 րուն Արեւադի օրհնութիւնն ու Գրիգորի բնա-
 կիշները:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0376709

74.382

